

Sygn. akt II AKa 130/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2017r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Jerzy Leder (sprawozdawca)

Sędziowie: SA – Hanna Wnękowska

SA – Ewa Jethon

Protokolant: – sekr. sąd. Łukasz Jachowicz

przy udziale Prokuratora Leszka Woźniaka

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2017 r.

sprawy S. L. C., Z. L. C. i F. L. C.

o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłą z niewątpliwie niesłusznego umieszczenia w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawców

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 22 października 2015 r. sygn. akt VIII Ko 53/14

Uchyła wyrok w zaskarżonej części wobec S. L. C., Z. L. C. i F. L. C. i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

UZASADNIENIE

W dniu 27 maja 2014 r. pełnomocnik S. L. C., Z. L. C. i F. L. C. złożył wniosek do Sądu Okręgowego w P. o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, która wynikła z niewątpliwie niesłusznego umieszczenia wyżej wymienionych osób w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców, w okresie od dnia 12 grudnia 2012 r. do dnia 12 lutego 2013 r. Pełnomocnik wniósł o zasądzenie na rzecz każdej z ww. osób kwoty po 35.000,00 złotych.

Wyrokiem z dnia 22 października 2015 r., Sąd Okręgowy w Warszawie, sygn. akt VIII Ko 53/14, działając na podstawie art. 407 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach w zw. z art. 552a § 1 k.p.k. i art. 554 § 2 k.p.k. w zw. z art. 30 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy- kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, zasądził od Skarbu Państwa na rzecz S. L. C., Z. L. C. i F. L. C. tytułem zadośćuczynienia kwotę po 1.000,00 zł dla każdego z nich wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty (pkt I wyroku), w pozostałej części oddalił wniosek wnioskodawców o zadośćuczynienie (pkt II wyroku). Nadto zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawców kwotę 216,00 złotych podwyższoną o podatek VAT - tytułem udziału w sprawie pełnomocnika z wyboru (pkt III wyroku) oraz kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa (pkt IV wyroku).

Apelację od ww. orzeczenia, w części oddalającej wnioski o zadośćuczynienie, wniósł pełnomocnik wnioskodawców.

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2016 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie o sygn. akt II AKa 59/16, po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika w wnioskodawców S. L. C., Z. L. C. i F. L. C. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia

22 października 2015 r., sygn. akt VIII Ko 53/14, zmienił wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że ponad zasądzone kwoty zadośćuczynień zasądził na rzecz: S. L. C. - kwotę 9.000,00 zł; - Z. L. C. i F. L. C. kwoty po 14.000,00 zł (pkt 1 wyroku) oraz utrzymał w mocy tenże wyrok w pozostałej zaskarżonej części wobec wszystkich wnioskodawców (pkt 2 wyroku). Jednocześnie Sąd Apelacyjny ustalił, że koszty procesu w postępowaniu odwoławczym ponosi Skarb Państwa (pkt 3 wyroku).

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wywiódł pełnomocnik wnioskodawców, zaskarżając orzeczenie w części utrzymującej w mocy wyrok Sądu I instancji. Zarzucił rażące naruszenia przepisów prawa, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

1/ art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez nienależyte rozpoznanie zarzutów apelacji i zaakceptowanie dokonanej przez Sąd Okręgowy dowolnej oceny dowodów z opinii biegłych:

- L. B. i A. M. wobec bezzasadnego zaakceptowania oceny Sądu Okręgowego, iż z dowodów tych wynika, że stan psychiczny wnioskodawców nie jest przede wszystkim wynikiem ich pobytu w strzeżonym ośrodku, pomimo, iż zgodnie z postanowieniem sądu badanie i opinia biegłych dotyczyła wpływu pobytu wnioskodawczyni S. C. w strzeżonym ośrodku na jej stan psychiczny, nie zaś wpływu wcześniejszych przeżyć na stan psychiczny wszystkich wnioskodawców, przy czym z dowodów tych wynika, że na zaburzenia psychiczne u wnioskodawczyni, opisane w opinii biegłych, wpływ miał przede wszystkim pobyt w strzeżonym ośrodku;

- M. A. i A. G. poprzez bezzasadne zaakceptowanie oceny Sądu Okręgowego odmawiającej tym dowodom mocy probacyjnej, w następstwie bezzasadnego stwierdzenia, iż biegli nie wzięli pod uwagę wpływu na zdrowie psychiczne wnioskodawców Z. L. C. i F. L. C. innych czynników niż pobyt w strzeżonym ośrodku, pomimo, że biegli byli świadomi wcześniejszych traumatycznych przeżyć wnioskodawców, natomiast zgodnie z postanowieniem sądu, badanie i opinia biegłych dotyczyła jedynie wpływu pobytu wnioskodawców w strzeżonym ośrodku na ich stan psychiczny, nie zaś wpływu wcześniejszych przeżyć na ten stan.

2/ art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez nie rozpoznanie zarzutu, iż Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę całości zgromadzonego materiału dowodowego, to jest zeznań wnioskodawczyni S. C. dotyczących istotnych okoliczności pobytu wnioskodawców w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w P., a odnoszących się do ich stanu psychicznego, niezapewnienia im pomocy psychologicznej oraz braku odpowiedniej reakcji administracji strzeżonego ośrodka na przemoc, jakiej doznał syn wnioskodawczyni ze strony innego cudzoziemca umieszczonego w strzeżonym ośrodku - i będące konsekwencją tego zaakceptowanie błędnych ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy dotyczących krzywdy, jakiej doznali wnioskodawcy w związku z pobytem w strzeżonym ośrodku.

3/ art. 433 § 2 k.p.k. poprzez niewłaściwe rozpoznanie zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych i wynikające z tego zaakceptowanie nietrafnych ustaleń dokonanych przez Sąd Okręgowy, dotyczących warunków pobytu w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w P. oraz stwierdzenia, że warunki te stanowiły nieznacznie obostrzony rygor w porównaniu z otwartym ośrodkiem dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, pomimo, że pobyt w strzeżonym ośrodku stanowi pozbawienie wolności, oznacza pobyt w pomieszczeniu otoczonym murem z drutem kolczastym i kratami w oknach, związany jest z obowiązkiem przekazania do depozytu dokumentów tożsamości, przeprowadzaniem kontroli w pokojach mieszkalnych, udziałem w apelu porannym i wieczornym, możliwością spotykania się z osobami z zewnątrz jedynie w godzinach widzeń, a więc są to warunki znacząco obostrzone w stosunku do warunków panujących w ośrodku otwartym.

4/ art. 407 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach w zw. z art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 445 § 2 k.c. poprzez ustalenie wysokości zasądanego zadośćuczynienia w oparciu o kryterium przeciętnego poziomu życia obywateli R. P. i nie wzięcie pod uwagę indywidualnych okoliczności dotyczących wnioskodawców - uchodźców i ofiar przemocy, jak również poprzez zaakceptowanie ustaleń Sądu Okręgowego w dotyczących okoliczności wpływających na wysokość zasądanego zadośćuczynienia, to jest, stwierdzenia, że uzyskanie statusu uchodźcy i związanych z tym świadczeń, stanowi rekompensatę za krzywdę wyrządzoną niesłusznym pozbawieniem wolności oraz wobec przyjęcia,

iż brak jest związku przyczynowo - skutkowego pomiędzy pobytem wnioskodawców w strzeżonym ośrodku, a faktem uderzenia syna wnioskodawczyni przez innego cudzoziemca.

Reasumując, pełnomocnik wnioskodawców wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części, w której utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego I instancji i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy, wyrokiem z dnia 02 marca 2017 r., sygn. akt II KK 358/16, po rozpoznaniu kasacji pełnomocnika wnioskodawców od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 czerwca 2016 r., sygn. akt II AKa 59/16, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Z uwagi na skutecznie wywiedzioną przez pełnomocnika wnioskodawców kasację oraz wskazaną powyżej treść orzeczenia Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny zobowiązany był do ponownego rozpoznania apelacji pełnomocnika S. L. C., Z. L. C. i F. L. C.; wszakże przy uwzględnieniu rozważań i zaleceń poczynionych przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku tego Sądu.

Z treści tego uzasadnienia orzeczenia Sądu Najwyższego wynika bowiem wprost, iż Sąd Apelacyjny procedując w sprawie, dopuścił się szeregu uchybień w zakresie oceny dowodów, skutkujących koniecznością wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

Z zaleceń Sądu Najwyższego, zawartych w uzasadnieniu wyroku, wynika zatem konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego i to w znacznej części. Uzupełnienie to bowiem umożliwi Sądowi dokonanie prawidłowych ustaleń faktycznych z wyeliminowaniem błędów wskazanych w uzasadnieniu Sądu Najwyższego; a w konsekwencji wydanie prawidłowego orzeczenia merytorycznego. Zakres tych uchybień jest jednak tak obszerny, że właściwe przeprowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego przekraczałoby ramy postępowania apelacyjnego oraz spowodowałoby znaczne wydłużenie tego postępowania. W związku z powyższym, zaszła konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu I instancji w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

W toku ponownego rozpoznania sprawy, Sąd ten powinien ustalić przy pomocy opinii biegłych, czy rzeczywiście - z uwagi na wiek dzieci Z. L. C. i F. L. C. - przeżycia, których doznali jeszcze w P., tudzież w czasie migracji do P. (a więc w okresie przed osadzeniem ich w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w P.) miały wpływ na ich stan psychiczny i poczucie krzywdy, a jeśli tak to w jakim stopniu. Wobec małoletniego Z. L. C., Sąd Okręgowy winien również wypowiedzieć się czy- a jeśli tak - to w jakim zakresie - na jego ewentualne nieprawidłowości dotyczące stanu psychicznego, wywarł wpływ incydent w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców, polegający na zastosowaniu wobec niego przemocy i agresji przez innego osadzonego; a także jakie dalej idące konsekwencje w kwestiach osobowościowych miała hospitalizacja Z. L. C., będąca skutkiem przywołanego powyżej wydarzenia.

Sąd I instancji powinien rozważyć również celowość ponownego zlecenia biegłym oceny kwestii wpływu traumatycznych zdarzeń jakich doznała zwłaszcza wnioskodawczyni S. C. i jaki miały one wpływ na jej stan psychiczny po jej wyjeździe z P., a zwłaszcza w czasie pobytu w Ośrodku dla Uchodźców. Sąd I instancji winien także odpowiednio zlecić biegłemu psychologowi i biegłym psychiatrom od spraw dziecięcych podjęcie próby ustalenia, czy wyjazd z ojczystego kraju wraz z matką, do zupełnie nowej przestrzeni społecznej o innej kulturze, stroju, religii i środowisku społecznym miał wpływ- a jeśli tak - to jaki na stan psychiczny małoletnich Z. L. C. i F. L. C. - przed umieszczeniem ich w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców oraz czy pobyt w ośrodku ten stan jedynie pogłębił czy stan ten powstał (był wyłącznym następstwem), pobytu wnioskodawców we wskazanym powyżej ośrodku.

Sąd I instancji dokonując zasygnalizowanych powyżej ustaleń będzie miał na względzie treść art. 193 k.p.k. Zważywszy na fakt, iż ustalenie wpływu wyeksponowanych wyżej wydarzeń na stan psychiczny wszystkich trzech wnioskodawców wymaga wiedzy specjalnej, Sąd Okręgowy winien skorzystać w tym zakresie z pomocy biegłych odpowiednich specjalności- psychologów i psychiatrów. Ci, po zapoznaniu się z zebraną w sprawie dokumentacją (w tym medyczną), zeznaniami świadków, przeprowadzeniu stosownych badań z udziałem S. L. C., Z. L. C. i F. L. C., wypowiedzą się w kwestii wpływu poszczególnych wydarzeń (w tym prześladowania wnioskodawców w P., wydarzeń związanych z migracją do P., wydaleniem z P., zatrzymaniem w C. i ponownym przekazaniem do R. P., czy wreszcie z osadzeniem w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w P.) na zmiany osobowościowe i psychiczne jakie zaistniały w psychice wnioskodawców. Sąd Okręgowy, winien jednak pamiętać, iż jakkolwiek jest uprawniony do dokonania oceny dowodu z opinii biegłego, w sposób uwzględniający dyrektywy wskazane w treści art. 7 k.p.k., to jednak nie jest uprawniony do dokonywania własnych, samodzielnych ustaleń w tym zakresie, i zastąpienia opinii biegłych własnymi spostrzeżeniami. I to nawet wówczas- gdyby taką specjalistyczną wiedzą dysponował.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku, Sąd I instancji ma prawo uznać opinię biegłych za nieprzekonującą. Zobligowany jest jednak w takiej sytuacji odpowiednio wnikliwie uzasadnić swoje stanowisko, z uwzględnieniem stosownych przepisów regulujących przeprowadzanie i ocenę dowodu z opinii specjalistycznej. Dokonując oceny dowodu z opinii biegłych, Sąd Okręgowy powinien mieć na względzie również treść art. 201 k.p.k., stanowiącego, iż jeżeli opinia jest niepełna lub niejasna albo gdy zachodzi sprzeczność w samej opinii lub między różnymi opiniami w tej samej sprawie, można wezwać ponownie tych samych biegłych lub powołać innych. Nie może jednak sam wystąpić „w roli” biegłego i pokusić się o dokonanie własnych ustaleń w zakresie wiadomości objętych wiedzą specjalną. Nie może również- jak uczynił to Sąd I instancji wydając wyrok z dnia 22 października 2015 r., sygn. akt VIII Ko 53/14 dokonać swoistego „przeniesienia” ustaleń poczynionych przez biegłych orzekających w kwestii jednego z wnioskodawców wobec innych, których biegli ci nie badali i wobec nich się nie wypowiedzieli.

Mając na uwadze powołane powyżej rozważania, Sąd I instancji ponownie przeprowadzi postępowanie dowodowe, w sposób uwzględniający dyrektywy wskazane w treści art. 7 k.p.k. i da wyraz swoim ustaleniom w uzasadnieniu orzeczenia sporządzonym zgodnie z przepisem art. 424 k.p.k., umożliwiającym przeprowadzenie rzetelnej kontroli odwoławczej.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny orzekł, jak w wyroku.